

PEDAGOGIK AMALIYOTDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARNI QO'LLASH

Jumanova Fatima Uralovna

*Nizomiy nomidagi TDPU Maktabgacha ta'lim
metodikasi kafedra mudiri p.f.n. dotsent*

jumanovafatima@gmail.com tel: +998006914

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogik amaliyotda innovatsion texnologiyalarni qo'llashning bir qancha modellari, zamonaviy texnologiya, pedagoglarga hos bo'lgan shaxsiy va kasbiy sifatlari va ularni amalga oshirish usullari haqida atroflicha fikr yuritilgan bo'lib, zamonaviy va innovatsion texnologiyalardan foydalangan holda yangicha pedagogik jarayonlarni amalga oshirish modellari haqida xulosa va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik, amaliyot, bozor, iqtisodiyot, ota-ona, milliy dastur, o'qituvchi, kasb, mahorat, bilim, malaka, ko'nikma, innovatsion, zamonaviy, model, kompetent, texnologiya, islohot, raqobat, muhit, yondashuv, tajriba, pedagog, standart, shaxsiy, kasbiy, sifat, metod.

Аннотация: В данной статье подробно рассмотрены несколько моделей применения инновационных технологий в педагогической практике, современных технологий, личностных и профессиональных качеств педагогов и способов их реализации, даны выводы и рекомендации по моделям внедрения новых педагогических процессов с использованием современных и инновационных технологий.

Ключевые слова: педагогический, практика, рынок, экономика, воспитание детей, национальная программа, Учитель, профессия, навыки, знания, квалификация, навыки, инновационный, современный, модель, компетентность, технология, реформа, конкуренция, среда, подход, опыт, педагог, стандарт, личный, профессиональный, качество, метод.

Annotation: this article provides conclusions and recommendations about several models of the application of innovative technologies in pedagogical practice, about modern technology, personal and professional qualities that are inherent in educators and methods of their implementation, and about models for the implementation of new pedagogical processes using modern and innovative technologies.

Keywords: pedagogical, practice, market, economics, parent, national program, teacher, profession, skill, knowledge, qualifications, skills, innovative, modern, model, competency, technology, reform, competition, environment, approach, experience, educator, standard, personal, professional, quality, method.

“Ta’lim to’g’risida”gi qonun va”Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” asosida ta’lim-tarbiya sohasida olib borilayotgan tub islohotlarning quyidagi yo’nalishlarini anglab olmoq lozim:

- Ta’lim mazmunini,tizimini isloh qilish;
- Ta’lim-tarbiya boshqaruvini isloh qilish;
- Ta’limning bozor iqtisodiyotiga asoslangan mexanizmini yaratish;
- Ota-ona,o’qituvchi-o’quvchining ta’lim jarayonining ta’lim jarayoniga bo’lgan yangicha qarashlarini shakllantirish;
- Bu tub islohotlarning bosh harakatlantiruvchi kuchi-yangi pedagogik texnologiyalarni amaliyotga tadbiq etishdan iborat.

Hozirgi davr ta’lim taraqqiyoti yangi yo’nalish-innovatsion pedagogikani maydonga olib chiqdi “Innovatsion pedagogika” termini va unga xos bo’lgan tadqiqotlar g’arbiy evropa va AQSHda,60-yillarda paydo bo’ldi.Innovatsion faoliyat F.N.Gonobolin, S.M.Godnin, V.I.Zagvyazinskiy, V.A.Kan-Kalik, N.V.Kuzmina, V.A.Slastenin, A.I.Shcherbakov ishlarida tadqiq etilgan bu tadqiqotlarda innovatsion faoliyat amaliyoti va ilg’or pedagogic tajribalarni keng yoyish nuqtai-nazaridan yoritilgan.

X.Barnet, J.Basset, D.Gamilton, N.Gross, R.Karlson, M.Mayez, A.Xeyvlok,D.Jen, R.Edem ishlarida innovatsion jarayonlarni boshqarish,ta’limdagi o’zgarishlarni tashkil etish,innovatsiyaning “hayoti va faoliyati” uchun zarur bo’lgan shart-sharoitlar masalalari tahlil qilingan.

Yangilik kiritishning ijtimoiy-psixologik aspekti amerikalik innovatik E.Rodjers tomonidan ishlab chiqilgan.U yangilik kiritish jarayoni qatnashchilarining toifalari tasnifini, uningyangilikka bo’lgan munosabatini,uni idrok qilishga shayligini tadqiq etadi.

Oliy maktabgacha ta’lim tarbiyachisining innovatsion faoliyati oliy maktabgacha ta’lim pedagogikasining bosh muammolaridan biridir.

Innovatsiya (inglizcha innovation) - yangilik kiritish,yangilikdir.

A.I.Pirojin innovatsiya deganda, muayyon ijtimoiy birlikka-tashkilot, aholi, jamiyat, guruhga yangi, nisbatan turg’un unsurlarni kiritib boruvchi maqsadga muvofiq o’zgarishlarni tushunadi.Bu innovator faoliyatdir.

Tadqiqotchilar (A.I.Pirojin,B.v. sazonov,V.S.Tolstoy,A.G.Kruglikov, A.S.Axizer, N.P.Stepanov N.P.Stepanov va boshkalar) innovatsion jarayonlar tarkibiy qismlarini o’rganishning ikki yondashuvini ajratadilar: yangilikning individual mikrosathii va alohida-alohida kiritilgan yangiliklarni o’zaro ta’sirining mikrosathi. Birinchi yondashuvda, hayotga joriy etilgan qandaydir yangi g’oya yoritiladi.

Ikkinchi yondashuvda, alohida-alohida kiritilgan yangiliklarning o’zaro ta’siri, ularning birligi, raqobati va natijada birining o’rnini ikkinchisi egallashidir.

Bu konsepsiya yangilik kiritishga nisbatan o'lganadigan jarayon ekanligidan kelib chikadi.

Pedagogikaga oid adabiyotlarda innovatsiya jarayonning sxemasi beriladi. U quyidagi bosqichlarni qamrab oladi:

1. Yangi goya tugilishi yoki yangilik konsepsiyasini paydo qilish bosqichi, u kashfiyot boskichi deb ham yuritiladi.

2. Ixtiro qilish, ya'ni yangilik yaratish bosqichi.

3. Yaratilgan yangilikni amalda ko'llay bilish bosqichi.

4. Yangilikni yoyish, uni keng tatbiq etish boskichi.

5. Muayyan sohada yangilikning hukmronlik qilish boskichi. Bu boskichda yangilik o'zining yangiligini yo'qotadi, uning samara beradigan muqobili paydo bo'ladi.

6. Yangi muqobillik asosida, almashtirish orqali yangilikning qo'llanish doirasini qisqartirish bosqichi.

7. V.A.Slastenin yangilik kiritishni maqsadga muvofik Yo'naltirilgan yangilik yaratish, keng yoyish va foydalanish jarayoni majmui, uning maqsadi insonlarning extiyoji va intilishlarini yangi vositalari bilan qondirish deb biladi. Yangilik kiritishning tizimli konsepsiyasi mualliflari(A.I.Prigojin, B.V.Sazonov, V.S.Tolstoy) innovatsion jarayon- larning ikki muhim shaklini farklaydilar. Birinchi shaklga, yangilik kiritishning oddiy ishlab chiqishi kiritiladi. Bu ilk bor mahsulot o'zlashtirgan tashkilotlarga taalluqlidir.

Ikkinchi shaklga, yangilikni keng ko'lamda ishlab chiqishga taaluqlidir.

Yangilik kiritish ham, ichki mantiq ham vaqtga nisbatan qonuniy rivojlangan va uning atrof-muhitga o'zaro ta'sirini ifodalaydigan dinamik tizimdir.

Pedagogik innovatsiyada "yangi" tushunchasi markaziy o'rin tutadi. Shuningdek, u pedagogik fanda xususiy, shartli, mahalliy va sub'ektiv yangilikka qiziqish uyg'otadi.

Xususiy yangilik V.A.Slasteninning aniqlashicha, joriy zamonaviylashtirishda muayyan tizim mahsuloti unsurlaridan birini yangilashni ko'zda tutadi.

Murakkab va progressiv yangilanishga olib keluvchi ma'lum unsurlarning yig'indisi shartli yangilik hisoblanadi.

Mahalliy yangilik aniq ob'ektda yangilikning foydalanishi bilan belgilanadi.

Sub'ektni yangilik ma'lum ob'ekt uchun ob'ektning o'zi yangi bo'lishi bilan belgilanadi.

Ilmiy yo'nalishlarda yangilik va innovatsiya tushunchalari farqlanadi. Yangilik - bu vosita: yangi metod, metodika, texnologiya va boshkalar. "Innovatsiya" - bu ta'lim: ma'lum boskichlar bo'yicha rivojlanadigan jarayon.

V.I.Zagvyazinskiy "yangi" tushunchasiga ta'rif berib, pedagogikadagi "yangi" fakatgina bu goya emas, balki xali foydalanilmagan yondashuvlar, metodlar,

texnologiyalardir, lekin bu pedagogik jarayonning unsurlari majmuan yoki alohida olingan unsurlar bo'lib, o'zgarib bo'lib, o'zgarib turuvchi vaziyatda va sharoitda ta'lim va tarbiya vazifalarini samarali hal etishning ilg'or boshlanmalarini o'zida aks ettiradi.

R.N.Yusufbekova pedagogik yangilikka o'qitish va tarbiya berishda avval ma'lum bo'lmagan va avval qayd kilinmagan xolat, natija, rivojlanib boruvchi nazariya va amaliyotga eltuvchi pedagogik voqelikning o'zgarib turishi mumkin bo'lgan mazmuni sifatida qaraydi. Pedagogik innovatsiyada R.N.Yusufbekova innovatsion jarayon tuzilmasining uch blokini farqlaydi:

Birinchi blok - pedagogikadagi yangini ajratish bloki. Bunga pedagogikadagi yangi, pedagogik yangilikning tasnifi, yangini yaratish shart-sharoiti, yangilikning me'yorlari, uni o'zlashtirish va foydalanishga tayyorligi, an'ana va novatorlik, pedagogikadagi yangini yaratish bosqichlari kiradi.

Ikkinchi blok - yangini idrok kilish, o'zlashtirish va baxolash bloki: pedagogik hamjamiyatlar, yangini baholash va uni o'zlashtirish jarayonlarining rang-barangligi, pedagogika- dagi konservatorlik va novatorlik, innovatsiya muhiti, pedagogik jamiyatlarning yangini idrok etish va baholashga tayyorligi.

Uchinchi blok - yangidan foydalanish va uni joriy etish bloki, yani yangini tatbiq etish, foydalanish va keng joriy etish qonuniyatlari va turlaridir. M.M.Potashnikning innovatsiya jarayonlari talqinlari kishi e'tiborini o'ziga tortadi. U innovatsiya jarayonining quyidagi tuzilmasini beradi:

- faoliyat tuzilmasi-motiv-maqсад-vazifa-mazmun-shakl-metodlar-metodika komponentlari yig'indisi;

- sub'ektiv tuzilma-innovatsion faoliyat sub'ektlarining xalqaro, mintaqaviy, tuman, shahar va boshqa sathlari;mazmun tuzilmasi o'quv-tarbiyaviy ishlar, boshqaruv (va b.)da yangilikning paydo bo'lishi, ishlab chiqilishi va o'zlashtirilishi;

-bosqichlikka asoslangan hayot davriylik tuzilmasi- yangilikning paydo bo'lishi-ildam-o'sish-yetuklik-o'zlashtirish- diffuziya (singib ketish, tarqalish) zamonaviylashtirish;

-boshqaruv tuzilmasi boshqaruv harakatlarining to'rtta turining o'zaro aloqasi: rejalashtirish, tashkil etish, rahbarlik kilish, nazorat kilish:

-tashkiliy tuzilma diagnostik, oldindan ko'ra bilish, sof tashkiliy, amaliy, umumlashtiruvchi, tatbiq etuvchi.

Innovatsiya jarayoni, tarkibiy tuzilmalar va qonuniyatlarni qamrab olgan tizimdan iboratdir. Pedagogikaga oid adabiyotlarda innovatsion jarayoni kechishining 4 ta asosiy qonuniyati farqlanadi:

-pedagogik innovatsiya muhitining ayovsiz bema'romlik qonuni;

-nixoyat amalga oshish qonuni;

-pedagogik innovatsiyaning davriy takrorlanishi va qaytishi qonuni;

-koliplashtirish (streotiplashtirish) qonuni;

Hozirgi kunda ta'lim jarayonida interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalarini o'quv jarayonida qo'llashga bo'lgan e'tibor kundan- kunga kuchayib bormoqda, bunday bo'lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchi-talabalarni faqat tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topishlariga, mustaqil o'rganib, tahlil qilishlariga, hatto xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi. O'qituvchi bu jarayonda shaxsni rivojlanishi, shakllanishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshkaruvchilik, yo'naltiruvchilik funksiyasini bajaradi. Ta'lim jarayonida o'quvchi-talaba asosiy figuraga aylanadi.

Shuning uchun oliy o'quv yurtlari va fakultetlarida malakali kasb egalarini tayyorlashda zamonaviy o'qitish metodlari-interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalarning o'rni va roli benihoya kattadir. Pedagogik texnologiya va pedagog mahoratiga oid bilim, tajriba va interaktiv metodlar o'quvchi-talabalarni bilimli, yetuk malakaga ega bo'lishlarini ta'minlaydi.

Innovatsion texnologiyalar pedagogik jarayon hamda o'qituvchi va talaba faoliyatiga yangilik, o'zgarishlar kiritish bo'lib, uni amalga oshirishda asosan interfaol metodlardan to'liq foydalaniladi. Interfaol metodlar bu jamoa bo'lib fikrlash deb yuritiladi, ya'ni u pedagogik ta'sir etish usullari bo'lib, ta'lim mazmunining tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu metodlarning o'ziga xosligi shundaki, ular faqat pedagog va o'quvchi-talabalarning birgalikda faoliyat ko'rsatishi orkali amalga oshiriladi.

Bunday pedagogik hamkorlik jarayoni o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ularga quyidagilar kiradi:

- o'quvchi-talabani dars davomida befarq bo'lmaslikka, mustaqil fikrlash, ijod etish va izlanishga majbur etish;

- o'quvchi-talabalarni o'quv jarayonida bilimga bo'lgan qiziqishlarini doimiy ravishda bo'lishini ta'minlashi;

- o'quvchi-talabaning bilimga bo'lgan qiziqishini mustaqil ravishda har bir masalaga ijodiy yondashgan holda kuchaytirishi;

- pedagog va o'quvchi-talaba o'rtasida hamkorlikdagi faoliyatining uzluksizligini ta'minlash.

O'qituvchi va o'quvchi-talabaning kutilgan natijaga erishishlari qanday texnologiyani tanlashlari ular ixtiyorida, chunki har ikkala tomonning asosiy maqsadi anik natijaga erishishga qaratilgan, bunda o'quvchi-talabalarning bilim saviyasi, guruh xarakteri, sharoitga qarab ishlatiladigan texnologiya tanlanadi, masalan, natijaga erishish uchun balki, kompyuter bilan ishlash lozimdir, balkim film, tarqatma material, chizma va plakatlar, turli adabiyotlar, axborot texnologiyasi kerak bo'lar, bular o'qituvchi va o'quvchi-talabaga bog'lik.

Shu bilan bir qatorda o'qitish jarayonini oldindan loyi halashtirish zarur, bu jarayonda o'qituvchi o'quv predmetining o'ziga xos tomonini, joy va sharoitni, TSONi, eng asosiysi, o'quvchi-talabani imkoniyati va ehtiyojini hamda xamkor- likdagi faoliyatni tashkil eta olishini hisobga olishi kerak, shundagina kerakli kafolatlangan natijaga erishish mumkin. Kiska kilib aytganda, o'quvchi-talabani ta'limning markaziga olib chikish kerak.

O'qituvchi tomonidan har bir darsni yaxlit xolatda ko'ra bilish va uni tasavvur etish uchun bo'lajak dars jarayonini loyihalashtirib olish kerak. Bunda o'qituvchiga u tomonidan bo'lajak darsning texnologik xaritasini tuzib olishi katta ahamiyatga egadir, chunki darsning texnologik xaritasi har bir mavzu, har bir dars uchun o'qitilayotgan predmet, fanning xususiyatidan, o'quvchi-talabalarning imkoniyati va ehtiyojidan kelib chiqqan holda tuziladi. Bunday texnologik xaritani tuzish oson emas, chunki buning uchun o'qituvchi pedagogika, psixologiya, xususiy metodika, pedagogik va axborot texnologiyalaridan xabardor bo'lishi, shuningdek, juda ko'p metodlar va usullarni bilishi kerak bo'ladi. Har bir darsni rang-barang, qiziqarli bo'lishi avvaldan puxta o'ylab tuzilgan darsning loyihalashtirilgan texnologik xaritasiga bog'liq.

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonunning qoidalariga muvofiq tayyorlangan "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"da yosh avlodni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda xalqning boy intellektual merosi va umumbashariy kadriyatlarini asosida zamonaviy madaniyat va iqtisodiyotning pedagogik shakl va vositalarini ishlab chiqish, amaliyotga joriy etishga alohida ahamiyat berilgan.

Shu jihatdan ham umumiy o'rta ta'lim maktablarida davlat ta'lim standartlari bo'yicha ko'zda tutilgan iqtisodiy ta'lim va iqtisodiy tarbiyani takomillashtirish, uni o'quvchi-talabalar ongiga singdirib borib, iqtisodiy tafakkurni shakllantirish muammosi dolzarbdir.

Chunki har bir o'quvchi-talaba bozor munosabatlari rivojlanib borayotgan bir davrda uni o'rab turgan iqtisodiy voqelikni, unda kechayotgan jarayonni anglashi, tadqiq va taxlil qilib, xulosalar chiqarish imkoniga ega bo'lishi lozim. Bu esa har bir fuqarodan iqtisodiyot nazariyasining asoslaridan xabardor bo'lishini, uni amalda joriy qilish yo'l va vositalarini talab darajasida o'zlashtirishini taqozo etadi. Bu masalalar asosan, o'quv muassasalarida amalga oshiriladi.

Iqtisodiy tarbiyaning bosh maqsadi yoshlarda iqtisodiy savodxonlikni, iqtisodiy ongni, iqtisodiy madaniyatni yuksaltirishdan iboratdir. Bu esa shaxsning kamol topish faoliyati vositasida aniq iqtisodga bog'lik, nazariy bilimlar tizimini, shuningdek, iqtisodiy bilim, ko'nikma va malakalar majmuasi, o'rganuvchining iqtisodiy ongiga bevosita ta'sir etishga imkon beruvchi bosqichlarni amalga oshirishdir.

Bugungi kundagi ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot ishlab chiqarishning ko'p sonli tarmoqlari bilan bir qatorda, ma'rifat va madaniyat hamda iqtisodiy sohalarga, shu

jumladan, ijtimoiy-gumanitar, iqtisodiy bilimlar doirasiga ham zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishni takqozo etmoqda.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish va amalga oshirish ilmiy muammo sifatida iqtisodiy yo'nalishdagi o'quv yurtlarida maxsus ilmiy tadqiqotlar olib borishni ko'zda tutadi. Bunda eng avvalo, kuyidagilarni aniqlash lozim:

-zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish uchun ijtimoiy-pedagogik asoslar mavjudligini aniqlash;

- ta'lim majmui sifatida nimani anglatishi va qanday tarkibiy qismlardan tashkil topganligini belgilash;

-pedagogik texnologiyaning funksional majmui jarayon sifatida nimalardan iboratligini aniqlash;

-zamonaviy pedagogik texnologiyalar "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" maqsadlariga qay darajada mos kelishi va uni baholash mumkinligini ko'rsatib berish;

-pedagogik texnologiyaning majmualar nazariyasining asosiy qonuniyatlariga mosligini nazoratda tutib turish yo'l- yo'rig'ini ishlab chiqish.

Shunday qilib, bugungi kunga kelib, jamiyatimiz jadallik bilan tarakkiy etib, iqtisodiy va siyosiy mavqeyi kundan-kunga ortib borayotgan bo'lsa-da, biroq ijtimoiy sohada va ayniqsa, ta'lim-tarbiya jarayonida umumiy taraqqiyotdan biroz orqada qolish sezilmoqda. Bunday noxush vaziyatdan chiqib ketish yo'llaridan biri ta'lim-tarbiya jarayonini qabul qilingan davlat standartlari asosida texnologiyalashtirishdan iboratdir. Bugungi kunda oliy o'quv yurtlari va fakultetlarida malakali kasb egalarini tayyorlashda zamonaviy o'qitish metodlari- interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalarning o'rni va roli benihoya kattadir. Pedagogik texnologiya va pedagog maxoratiga oid bilim, tajriba va interaktiv metodlar o'quvchi-talabalarni bilimli, yetuk malakaga ega bo'lishlarini ta'minlaydi.

Innovatsion texnologiyalar pedagogik jarayon hamda o'ki- vchi va talaba faoliyatiga yangilik, o'zgarishlar kiritish tuvchi bo'lib, uni amalga oshirishda asosan interfaol metodlardan tulik foydalaniladi. Interfaol metodlar bu jamoa bo'lib fikrlash deb yuritiladi, ya'ni pedagogik ta'sir etish usullari bo'lib, ta'lim mazmunining tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu metodlarning o'ziga xosligi shundaki, ular fakat pedagog va o'quvchi-talabalarning birgalikda faoliyat ko'rsatishi orqali amalga oshiriladi.

Shu o'rinda ta'kidlash joizki, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, pedagogika ilmining tashkilot ob'ekti sifatida, anik fanlarni o'qitish uslubi bo'libgina qolmay, balki ijtimoiy-iqtisodiy fanlarni o'qitishga ham yangicha yondashuv sifatida qayd qilinishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni // O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami. –T., 2017.

2. Muslimov N.A. va boshqalar. Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi // Monografiya. –T.: “Fan va texnologiya” nashriyoti. 2013.
3. Mannonov J.A. Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarining metodik kompetentligini rivojlantirish texnologiyalari: ped.f.f.doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan diss. avtoreferati. –T.: 2020.
4. Shodiyeva M.J. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari malakasini oshirish tizimining o'quv-metodik ta'minotini takomillashtirish: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori diss. (PhD). –T.: 2019.
5. Mannopovna, J. O., Uralovna, J. F., & Rahmatullayevna, M. S. (2020). Formation of artistic perception of future teachers. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(6), 518-526.
6. Маҳкамов, У., Жуманова, Ф., & Равшанов, Ж. (2020). БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРНИ ТАРБИЯВИЙ ИШЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА БОШҚАРИШГА ТАЙЁРЛАШ. *Academic research in educational sciences*, (3), 815-830.
7. Жуманова, Ф. У., & Жабборова, О. М. (2020). УЧИНЧИ РЕНЕССАНС ДАВРИДА БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМ. *Academic research in educational sciences*, (4), 238-243.
8. Жуманова, Ф. У., & Мирзарахмонова, Ш. М. (2021). Дуал таълим ва унинг имкониятлари. *BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 1(6), 122-124.
9. Abdullayevna, G. G. (2023). Importance Of Pictures Based On Fairy Tales In Spiritual And Moral Education Of Preschool Children. *Academia Science Repository*, 4(6), 289-292.
10. Gaynazarova, G. A. (2023). OTA-ONA QARAMOG 'IDAN MAHRUM BO'LGAN BOLALAR MA'NAVIYATIDA IJTIMOY MUHITNING TA'SIRI. "GERMANY" MODERN SCIENTIFIC RESEARCH: ACHIEVEMENTS, INNOVATIONS AND DEVELOPMENT PROSPECTS, 9(1).
11. Jumanova, F. U., & Artikova, N. S. (2021). PIRLS tadqiqotlariga tayyorlashda “organayzer” metodidan foydalanish imkoniyatlari. *Academic research in educational sciences*, 2(CSPI conference 1), 1471-1475.
12. Jumanova, F. U., & Artikova, N. S. (2021). Shaxs kamoloti va faoliyat (muloqot), ularni boshqarish ma'rifiy pedagogic muammo sifatida. *Academic research in educational sciences*, 2(4), 81-88.
13. Artikova, N. S., & Jumanova, F. U. (2021). Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirish (PIRLS) misolida. *Образование и наука XXI веке*, 1(19), 455-460.

14. Jumanova, F. U., & Artikova, N. S. (2021). Boshglang'ch sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirishning ilmiy asoslari. *Образование и наука в XXI веке*, 3(20), 389-396.
15. Artikova, N. S., & Jumanova, F. U. (2021). Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirish (PIRLS) misolida. *Образование и наука XXI веке*, 1(19), 455-460.
16. Jumanova, N., & Abirqulova, S. (2022). O'SMIRLIK DAVRIDA AGRESSIV HOLATLAR RIVOJLANISHINING PSIXOLOGIK JIHATLARI. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, 2(4).
17. Jumanova, F. U., & Sayupova, A. M. (2022). WHY CREATIVITY IS THE MOST IMPORTANT QUALITY YOU HAVE. *Scientific progress*, 3(3), 474-476.
18. Жуманова, Ф. У., & Назирова, Г. К. (2021). Мактаб ўқувчиларида соғлом турмуш тарзини ривожлантиришнинг психологик–педагогик омиллари. *Academic research in educational sciences*, 2(6), 27-32.
19. Jumanova, F. U., & Allayorova, S. U. (2021). O'QUVCHILAR NUTQIY MALAKASINISINI SHAKLLANTIRISHDA XALQ OG'ZAKI IJODI VA ERTAKLARDAN UNUMLI FOYDALANISH. *Academic research in educational sciences*, 2(4), 74-80.
20. Жуманова, Ф. У. (2022). КОМПЕТЕНЦИИ, НЕОБХОДИМЫЕ ПРЕПОДАВАТЕЛЮ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В НОВЫЙ ПЕРИОД ПРИМИРЕНИЯ: <https://doi.org/10.53885/edinres.2022.10.10.012> Жуманова Фатима Ураловна Ташкентский государственный педагогический университет имени Низами, Кафедра педагогики и психологии дошкольного образования, Доцент, кандидат педагогических наук. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (10), 115-122.
21. Uralovna, J. F., & Mirzabekovna, S. A. (2022). How to develop critical thinking in children. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(5), 4-6.
22. Uralovna, J. F., Mannopovna, J. O., & Zoirovna, T. F. (2022). PEDAGOGIK TA'LIM KLASTERI ASOSIDA BO 'LAJAK O 'QITUVCHILARNING KASBIY KO 'NIKMASINI AMALIY SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY XUSUSIYATLARI. *RESEARCH AND EDUCATION*, 1(1), 206-211.
23. Жуманова, Ф. У. (2022). ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА УМУМТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИДА ТАРБИЯВИЙ ИШЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА БОШҚАРИШ. *Архив научных исследований*, 2(1).